

**КОМП'ЮТЕРНЕ ТЕСТУВАННЯ:
АКТУАЛЬНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ****COMPUTER TESTING: RELEVANCE, PROSPECTS AND TRENDS****Дружинець М.Л.,***orcid.org/0000-0001-8232-0216**доктор філологічних наук, професор,**професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова***Прісовська Г.Є.,***orcid.org/0000-0001-9488-3825**кандидат філологічних наук, доцент,**завідувач кафедри лінгводидактики
Національного університету «Одеська політехніка»*

Стаття присвячена комплексному розгляду комп'ютерного тестування як об'єктивного та ефективного методу оцінювання, зокрема визначенню його переваг і недоліків, аналізу сфер застосування та окресленню сучасних тенденцій розвитку та перспектив. Ґрунтовно розглядаються проблеми тестового комп'ютерного контролю навчання: переваги над усталеними методами педагогічного контролю (наукова обґрунтованість тесту, технологічність тестового методу, точність вимірювання, наявність однакових вимог, охоплення всього навчального матеріалу, сумісність тестової технології з іншими педагогічними технологіями та ін.); реалізація основних дидактичних принципів контролю навчання (індивідуального характеру, перевірки й оцінки знань, системності перевірки й оцінки знань, тематичності, диференційованої оцінки успішності навчання); недоліки (зменшення мовного контакту здобувача із викладачем, стандартизоване мислення, трудомісткість процесу, однозначність правильної відповіді без можливості її уточнення та обґрунтування, заформалізованість відповідей). Акцентується увага на нестандартизованих тестах, подаються адаптовані завдання закритої форми, зокрема завдання множинного, перехресного вибору, завдання на встановлення правильної послідовності. Окреслено основні тенденції та перспективи: онлайн-тестування, адаптивні тести, використання штучного інтелекту, підвищення безпеки та прозорості, гейміфікація, що дозволить зробити тестування не лише засобом контролю, а й інструментом підтримки індивідуального розвитку особистості. Автори стверджують, що не можна відмовлятися й від традиційних, перевірених часом форм контролю всіх видів мовленнєвої діяльності, наприклад усних відповідей, перевірки розуміння читання, виконання творчих завдань у контрольних письмових роботах, безпосередній усний контакт з викладачем на екзаменах, оскільки взаємозалежність їхнього використання є перспективним напрямом дослідження.

Ключові слова: тест, комп'ютерне тестування, нестандартизовані тести, завдання закритої форми, перспективи розвитку, українська мова як іноземна.

The article is devoted to a comprehensive review of computer testing as an objective and effective assessment method, in particular, identifying its advantages and disadvantages, analysing areas of application, and outlining current trends and prospects. It thoroughly examines the problems of computer-based testing in education: advantages over established methods of pedagogical control (scientific validity of the test, technological feasibility of the testing method, accuracy of measurement, uniform requirements, coverage of all educational material, compatibility of testing technology with other pedagogical technologies, etc.); implementation of the basic didactic principles of learning control (individual nature, testing and assessment of knowledge, systematic testing and assessment of knowledge, thematicity, differentiated assessment of learning success); disadvantages (reduction of verbal contact between the student and the teacher, standardised thinking, labour-intensive process, unambiguous correct answer without the possibility of clarification and justification, formalised answers). The focus is on non-standardised tests, with adapted closed-form tasks, including multiple-choice, cross-selection and sequencing tasks. The main trends and prospects are outlined: online testing, adaptive tests, the use of artificial intelligence, increased security and transparency, gamification, which will make testing not only a means of control, but also a tool for supporting individual personal development. The authors argue that it is impossible to abandon traditional, time-tested forms of control of all types of speech activity, for example, oral responses, checking reading comprehension, performing creative tasks in written tests, direct oral contact with the teacher during exams, because the interdependence of their use is a promising area of research.

Key words: test, computer testing, non-standardised tests, closed-form tasks, development prospects, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми. У сучасних умовах динамічного розвитку освіти, науки й професійної діяльності особливого значення набувають методи, які дозволяють швидко й достовірно оцінювати рівень підготовленості та компетент-

ності людини. Одним із найбільш поширених і водночас суперечливих інструментів контролю є тестування. Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах глобалізації та цифровізації суспільства тестування стає універсальним засобом

вимірювання знань і навичок, дозволяє здійснювати масову перевірку великої кількості людей, забезпечуючи при цьому єдині критерії оцінювання [11, с. 15]. Актуальність технології тестового контролю зумовлена його перевагами над усталеними методами педагогічного контролю: наукова обґрунтованість тесту, що дає об'єктивну оцінку; технологічність тестового методу; точність вимірювання; наявність однакових вимог для всіх випробуваних; сумісність тестової технології з іншими педагогічними технологіями [4, с. 54].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема застосування тестів як ефективного засобу перевірки рівня засвоєння знань не нова в сучасній лінгводидактиці. Визначенню особливостей складання й використання тестів на уроках української мови присвячено праці С. Мельникової, В. Новосолової, Л. Плетньової, І. Ющука та багатьох інших вчених-дослідників. Останнім часом активізувалися дослідження наукових засад використання тестів під час викладання методики української мови як іноземної (А. Бронська, Н. Булава, Д. Мазурик, Н. П'яст, Н. Шибко та ін.). Сучасні підходи до організації контролю навчання знайшли своє відображення в працях І. Булах, Л. Добровської, Е. Лузік, О. Мокрова, О. Романової, Т. Ісаєнко, Г. Козуб, Г. Бойко та ін.

Засновниками тестування вважаються Ф. Гальтон, Ч. Спирман, Дж. Каттел, А. Бине, Т. Симон. Термін "розумовий тест" ввів Дж. Каттел у 1890 р. Початок розвитку сучасної тестології – масового застосування тестів на практиці – пов'язаний з ім'ям французького лікаря Біне, що розробив у співавторстві з Т. Симоном метричну шкалу розумового розвитку, відому під назвою «тест Біне-Симона» [6, с. 282]. Великий вклад у проблему створення та застосування тестів у світовій педагогічній практиці внесли вчені Дж. Гласс, П. Клайн, Дж. Мак, М. Олійник, Дж. Стенлі, В. Хант та ін. На сьогодні актуальним є комп'ютерне тестування.

Мета дослідження. Мета розвідки полягає у комплексному розгляді комп'ютерного тестування як об'єктивного та ефективного методу оцінювання, визначенні його переваг і недоліків, аналізі сфер застосування та окресленні сучасних тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютерне тестування знань – це ефективний спосіб перевірки, який знаходить в освіті все більше застосування. Комп'ютерні технології дозволяють інтенсифікувати навчальний процес, змінити загальну організацію навчання і перейти від групових форм занять та контролю знань до індивідуальних,

автоматизованих. Аналіз сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми тестування дає змогу зробити висновок, що основними вимогами до педагогічних тестів є надійність: здатність показувати одні й ті ж результати неодноразово, у схожих умовах; валідність (або адекватність цілям перевірки): змістовна валідність (завдання тесту побудовані на основі того матеріалу, який вивчали студенти та на тому ступені абстракції, на якому він викладався), функціональна валідність (завдання тесту відповідають рівню засвоєння, який заданий освітнім стандартом, при складанні завдань виділяються суттєві та несуттєві ознаки елементів завдань); визначеність: після вивчення завдання кожен опитуваний розуміє, які дії він повинен виконати або які знання продемонструвати; простота: формулювання завдань та відповіді повинні бути чіткими та короткими; однозначність: завдання повинно мати єдиний правильний еталон відповіді [5, с. 136].

Тестування, на наш погляд, поєднує в собі стандартизованість, об'єктивність та технологічність, що робить його незамінним у багатьох сферах – від шкільної освіти до професійної сертифікації. Оцінюючи знання студентів, викладач має використовувати лише якісні тести. Варто дотримуватися таких вимог: предметна чистота; стислість тестового завдання; ясність і чіткість питань; стислість за часом; складність та розподільча здатність завдання. Також слід пам'ятати, що педагогічний тест – це не випадкове, механічне поєднання завдань, а надійний інструмент отримання даних про рівень і структуру підготовленості студента. Щоб прийняти рішення щодо застосування тесту як вимірника рівня знань, необхідно ґрунтовно проаналізувати показники його якості (надійність, розподільча здатність), визначені в експериментальному дослідженні, і лише після цього використовувати тест на практиці [4, с. 56].

Комп'ютерне тестування порівняно з традиційними формами контролю, крім уже згаданого забезпечення об'єктивності контролю знань, має низку інших переваг. Аналіз наукових досліджень [3, 7] і наші переконання дає можливість зробити висновки про такі переваги комп'ютерного тестування: інтенсифікація та індивідуалізація освітнього процесу; зменшення психологічного і фізичного навантаження на викладача в період тестування знань слухачів; зберігання у загальній базі даних великої кількості тестів з різних дисциплін і швидкий доступ до них; зручність визначення критеріїв оцінки результатів; автоматична перевірка результатів тестування; уніфікація

оформлення завдань; адаптація завдань до індивідуальних характеристик слухачів; регулювання визначеного рівня вимог і автоматичної заміни ступеня складності питань; самоконтроль на попередньому етапі з метою самооцінки результатів підготовки перед офіційним тестуванням; забезпечення об'єктивності оцінки, виключення людського фактору; централізований аналіз якості підготовки слухачів, зворотний зв'язок між слухачем та викладачем; формування узагальнених статистичних оцінок результатів контролю, а отже, й самого процесу навчання; збереження історії процесу контролю знань; використання у дистанційному навчанні; зменшення витрат часу, ресурсів тощо на організацію і проведення контролю успішності навчальних досягнень слухачів; забезпечення однакових умов для всіх, хто проходить випробування; оперативне отримання результатів; підвищення ефективності контролю знань студентів з боку викладача за рахунок регулярності тестування; створення позитивної мотивації. Однак, незважаючи на те, що перелік переваг комп'ютерного методу оцінювання результатів навчання такий вагомий, викладачі наголошують на недоліках комп'ютерного тестування: зменшення мовного контакту здобувача із викладачем; стандартизоване мислення, де нехтується рівень розвитку особистості; трудомісткість процесу – на розробку комплексу завдань потрібно багато часу, вірогідність вибору правильної відповіді навчання; однозначність правильної відповіді без можливості її уточнення та обґрунтування; заформалізованість відповідей, що ускладнює перевірку розуміння змісту досліджуваних явищ та їхніх закономірностей [2, с. 63]. Виходячи з цього, виникає завдання розробки таких методів та засобів систем комп'ютерного тестування, які б усували вказані недоліки. Ці неточності можуть бути усунені завдяки плідній співпраці спеціалістів у галузі комп'ютерних технологій та викладачів мов за умови чіткого визначення проблемних місць в організації та проведенні комп'ютерного тестування з метою оптимізації навчального процесу.

Популярність тестування пояснюється низкою його суттєвих переваг, про які зазначалося вище. Міжнародні дослідження, зокрема PISA, TOEFL та IELTS, демонструють високу ефективність тестових технологій у вимірюванні освітніх результатів [12]. Попри численні переваги, тестування має й певні обмеження: обмежений спектр вимірювання, ймовірність випадкових відповідей, психологічний тиск, ризик «натаскування». Таким чином, тестування не може розглядатися

як універсальний метод оцінювання і потребує поєднання з іншими формами контролю. Розвиток цифрових технологій радикально змінює підхід до тестування [11, 12]. Основними тенденціями, вважаємо: онлайн-тестування, адаптивні тести, використання штучного інтелекту, підвищення безпеки та прозорості, гейміфікація (ігровізація, геймізація, англ. *gamification* – використання гри механіки в неігрових контекстах) [10, с. 14]. Це дозволяє зробити тестування не лише засобом контролю, а й інструментом підтримки індивідуального розвитку особистості.

Нестандартизовані тести можуть бути складені одним викладачем і застосовуватися в навчальному процесі в залежності від конкретних завдань.

Розрізняють два типи тестових завдань – відкритої (завдання з обмеженням на відповідь, завдання з вільно сконструйованою відповіддю) та закритої (завдання альтернативного, множинного, перехресного вибору, завдання на встановлення правильної послідовності) форми [1, с. 23]. Під час проведення занять з української мови як іноземної викладачі кафедри лінгводидактики Національного університету «Одеська політехніка» використовують різнопланові тестові завдання, але переважно пропонуються завдання закритої форми, зокрема завдання множинного вибору, завдання перехресного вибору, завдання на встановлення правильної послідовності. Завдання альтернативного вибору застосовуємо рідко, так як їхнім недоліком є велика ймовірність випадкового вибору, вгадування правильної відповіді, оскільки іноземному студенту пропонують вибрати правильну відповідь з двох варіантів. Переважно пропонуємо завдання множинного вибору:

Виберіть один правильний з трьох і більше варіантів відповіді:

Учора я ... додому пізно.

приходжу

приходив

прийду

прийшов

Учора я був в ... театрі.

оперний

оперному

оперне

оперного

Вони ... не були в Києві.

нічого

ніколи

ні

ніякий

... ця дівчина? Це моя сестра.

Яка

Що

Де

Хто

... ви повернулися? Ми приїхали з Одеси.

Звідки

Хто

Де

Куди

... студентів у групі? Дванадцять.

Чий

Які

Де

Скільки

... навчаємось на підготовчому факультеті.

Ми

Він

Ти

Я

Вони

Він

Чорн... море

і

е

а

ий

Прослухайте відеофайл та виберіть правильну відповідь:

Про себе розповідає ...

Муна

Ханна

Лейла

Марва

Виберіть зі списку правильне закінчення:

Валід і Махмуд гарно говор... арабською.

ять

ите

имо

ю

Виберіть дієслово зі списку відповідно до ситуації:

Мій батько лікарем

слухаємо

розмовляють

читає

працює

дивляться

розуміють

5. Завдання перехресного вибору.

1. Я купила в магазині... а) бо біжу на роботу

2. Я зараз не можу говорити... б) смачну каву

3. Вранці я п'ю... в) на заняття в університет.

4. Студенти їдуть... г) смачний хліб.

6. Завдання на встановлення правильної послідовності.

Розташуйте фрази, щоб утворився діалог:

1. Щиро дякую!

2. Будь ласка.

3. Чи можете ви мені допомогти?

4. Звичайно, із задоволенням.

Тестове завдання, безперечно, містить: інструкцію, яка має чіткі вказівки на те, яким чином іноземний студент повинен виконати завдання, де і як робити позначки й записи. Комп'ютерне тестування дає можливість реалізувати основні дидактичні принципи контролю навчання, а саме принципи: індивідуального характеру, перевірки й оцінки знань; системності перевірки й оцінки знань; тематичності; диференційованої оцінки успішності навчання; однаковості вимог викладачів до слухачів [9, с. 191]. Систематичне застосування тестів у практиці діагностики знань на репродуктивному та конструктивному рівнях сприяє викладачеві: підсилити позитивну мотивацію; розвивати швидке продуктивне абстрактно-знакове мислення та інтелектуальну активність; простежувати динаміку структури знань, умінь та навичок; підвищувати об'єктивність педагогічного моніторингу; проєктувати та урізноманітнювати форми самонавчання [8, с. 81].

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку освіти, враховуючи вимоги до об'єктивізації контролю знань здобувачів вищої освіти, до навчання, самонавчання, контролю та самоконтролю знань, є доцільним залучати комп'ютерне тестування. Воно є не тільки найекономнішою формою контролю, але й об'єктивнішим показником ступеня засвоєння іноземними студентами мовного матеріалу, його перспективи розвитку пов'язані з цифровізацією, штучним інтелектом та адаптивними системами. Але, на нашу думку, не можна відмовлятися й від традиційних, перевірених часом форм контролю всіх видів мовленнєвої діяльності, наприклад усних відповідей, перевірки розуміння читання, виконання творчих завдань у контрольних письмових роботах, безпосередній усний контакт з викладачем на екзаменах, оскільки взаємозалежність їхнього використання ми вважаємо перспективним напрямом нашого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зозуля І.Є. Тест як засіб контролю в навчанні українській мові як іноземній. *Молодий вчений*: Спецвипуск. № 6.1 (70.1) червень 2019 р. С. 21–26.
2. Кузьміна О.М. Електронне опитування знань здобувачів як інструмент підвищення якості освіти. *Застосування системи автоматизованого опитування студентів ВНЗ: матеріали міжвузівського вебінару*. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2015. С. 61–64.
3. Мелешко І. Сучасні методи оцінювання знань, комп'ютерне тестування.
4. URL:<http://confesp.fl.kpi.ua/node/1021> (дата звернення: 1.09.2025).
5. Мося І. Тестування як метод об'єктивного оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах. *Оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: теорія, методика, практика: збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу*. Київ, 2022. С. 54–57.
6. Нітченко Г.М. Зміст і методика підготовки майбутніх учителів трудового навчання з інформатики : дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02. Чернігів, 2012. 328 с.
7. Нітченко Г.М. Тестування як ефективний метод проведення підсумкового контролю. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2012. № 100 С. 282–284.
8. Павлович А. Використання інформаційних технологій в сучасних методах викладання іноземної мови професійного спрямування. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1021> (дата звернення: 20.08.2025).
9. Прісовська Г.Є., Іванова О. В. Контроль знань іноземних студентів з мови (елементарний рівень) за допомогою тестування на сайті ONLINE TEST PAD. *Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства*. Одеса: Астропринт, 2019. № 32. С. 80–88.
10. Рахлецька В. Я. Особливості використання комп'ютерного тестування у навчанні англійської мови в нефілологічному вищому навчальному закладі. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. Львів: Вид-во ЛДУ БЖД, 2010. № 4. С. 189–193.
11. Саган О.В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Педагогічні науки*. 2022. Вип. 100. С.12–18.
12. Haladyna T. M., Rodriguez M. C. *Developing and Validating Test Items*. New York: Routledge, 2013. 454 s.
13. OECD. *PISA 2022 Results: The State of Learning and Equity in Education*. Paris: OECD Publishing, 2023. Vol. I. 489 s.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025